

פרשת ויגש תש"ח

רש"י

(ז) ויבדך יעקב - היא שאילת שלום כדרך כל הנראים לפני המלכים לפרקים, שלודי"ר בלע"ז [לשאול לשלום]: (ט) שני מגורי - ימי גרותי, כל ימי הייתי גר בארץ אחרים: ולא הסגינו - בטובה: (י) ויבדך יעקב - כדרך כל הנפטרים מלפני שרים, מברכים אותם ונוטלים רשות. ומה ברכה ברכו, שיעלה נילוס לרגליו, לפי שאין ארץ מצרים שותה מי גשמים אלא נילוס עולה ומשקה, ומברכתו של יעקב ואילך היה פרעה בא [עומד] על נילוס והוא עולה לקראתו ומשקה את הארץ: (יא) לעמסס - מארץ גושן היא: (יט) ותן זרע - לזרוע האדמה. ואף על פי שאמר יוסף (לעיל מה ו) ועוד חמש שנים אשר אין חריש וקציר, מכיון שבא יעקב למצרים, באה ברכה לרגליו, והתחילו לזרוע וכלה הרעב, וכן שנינו בתוספתא דסוטה (י ח): לך תשם - לא תהא שממה, לא תבור, לשון שדה בור, שאינו חרוש:

בראשית פרק מז

(ז) ויבא יוסף את יעקב אביו ויעמדהו לפני פרעה ויבדך יעקב את פרעה: (ח) ויאמר פרעה אל יעקב כמה ימי שני חייך: (ט) ויאמר יעקב אל פרעה ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה מעט ורעים היו ימי שני חיי ולא השיגו את ימי שני חיי אבתי בימי מגוריהם: (י) ויבדך יעקב את פרעה ויצא מלפני פרעה: (יא) ויושב יוסף את אביו ואת אחיו ויתן להם אחזה בארץ מצרים במיטב הארץ ובארץ רעמסס באשר צנה פרעה: (יב) ויכלכל יוסף את אביו ואת אחיו ואת כל בית אביו לחם לפי הטף: (יג) ולחם אין בכל הארץ כי כבד הרעב מאד ותלה ארץ מצרים בארץ כנען מפני הרעב: (יד) וילקט יוסף את כל הכסף הנמצא בארץ מצרים ובארץ כנען בשבט אשר הם שברים ויבא יוסף את הכסף ביתה פרעה: (טו) ויתם הכסף מארץ מצרים ומארץ כנען ויבאו כל מצרים אל יוסף לאמר הבה לנו לחם ולמה נמות נגדך כי אפס כסף: (טז) ויאמר יוסף הבו מקניכם ואתנה לכם במקניכם אם אפס כסף: (יז) ויביאו את מקניהם אל יוסף ויתן להם יוסף לחם בסוסיים ובמקנה הצאן ובמקנה הבקר ובחמרים וינהלם בלחם בכל מקניהם בשנה ההוא: (יח) ויתתם השנה ההוא ויביאו אליו בשנה השנית ויאמרו לו לא נכחד מאדני כי אם תם הכסף ומקנה הבהמה אל אדני לא נשאר לפני אדני בלתי אם גוינתו ואדמתנו: (יט) למה נמות לעיניך גם אנחנו גם אדמתנו קנה אתנו ואת אדמתנו בלחם ונהיה אנחנו ואדמתנו עבדים לפרעה ותן זרע ונחיה ולא נמות והאדמה לא תשם: (כ) ויקן יוסף את כל אדמת מצרים לפרעה כי מכרו מצרים איש שדהו כי חזק עליהם הרעב ותהי הארץ לפרעה:

רמב"ם

(יח) ויבאו אליו בשנה השנית - לשני הרעב, ואף על פי שאמר יוסף ועוד חמש שנים אשר אין חריש וקציר (לעיל מה ו), מכיון שבא יעקב למצרים באתה ברכה לרגלו והתחילו לזרוע וכלה הרעב, וכן שנינו בתוספתא דסוטה (י ג), לשון רש"י. וכך הוזכר בבראשית רבה (פט יא) אמר רבי יוסי ברבי חנינא שתי שנים עשה רעב, כיון שירד יעקב אבינו למצרים כלה הרעב, ואימתי חזרו בימי יחזקאל וכו': ואם כן לא נתקיימו דברי יוסף כפתרונו ויבא הענין לחשוד אותו בחכמתו. ואולי נאמר שהיה הרעב בארץ כנען כדבר יוסף, אבל במצרים ירד יעקב אבינו אל היאור לעיני פרעה ולעיני כל מצרים וראו כל עמו שעלה נילוס לקראתו, וידעו כי ברכת ה' היא לרגלי הנביא. ואם כן יהיה ויכלכל יוסף את אביו ואת אחיו לחם לפי הטף בשאר שני השבע וכל ימי חיות אביו, כי גם אחרי מות אביו אמר אנכי אכלכל אתכם ואת טפכם (להלן נ כא). ועם כל זה אני תמה שאם כן לא היה החלום אמת, כי הראו לו את הגזרה ולא הענין הנהיה והנעשה בהם:

**Rabbi Brovender's Shiur is sponsored by
Dr. Bernard & Robin Cohen, Milwaukee**

Visit www.atid.org/shiur for audio recordings, Podcasts,
or to sign-up to receive sources in advance.

Visit www.WebYeshiva.org to sign up for Rabbi Brovender's fully interactive, online Yeshiva.

וראיתי שם בתוספתא דסוטה אמר רבי יוסי כיון שמת יעקב אבינו חזר הרעב לישנו וכו'. ועוד שנינו בספרי (עקב לח) ויברך יעקב את פרעה, במה ברכו, שנמנע שני הרעב, אף על פי כן שלמו אחר מיתתו, שנאמר ועתה אל תיראו אנכי אכלכל אתכם, מה כלכול האמור להלן (פרק מה יא) בשני רעבון הכתוב מדבר, אף כלכול האמור כאן בשני רעבון הכתוב מדבר. רבי שמעון אומר אין זה קידוש השם שדברי צדיקים קיימין בחייהם וניטלין לאחר מיתתן. אמר רבי אלעזר ברבי שמעון רואה אני את דברי רבי יוסי מדברי אבא, שזה קידוש השם שכל זמן שהצדיקים בעולם ברכה בעולם, נסתלקו מן העולם נסתלקה ברכה מן העולם, עד כאן. והנה השלים הרעב חמש השנים הנותרות:

ודעת רבי אברהם שהיו אלו שתי השנים לאחר בוא יעקב למצרים, וכך כתב, מצינו בדרש כי נסתלק הרעב בזכות יעקב, גם יתכן שהיה רעב שלש שנים ולא היה כמו ד' שעברו. ואין דבריו נכונים כלל, כי מספר החלום ושברו ישוה כל השבע שנים, ואילו היה כן יזכיר הכתוב ענינם של השנים האלה:

אבל על דרך הפשט לקט יוסף את כל הכסף הנמצא בארץ מצרים ובארץ כנען בחמש שנים והביא אותן אל פרעה, כי איך יתכן שיתום הכסף והמקנה בשנה אחת, אבל הכסף הספיק להם כל חמש שנים כי כן הדבר במנהגו של עולם, ובעבור שלא נתחדש ונשתנה דבר אחד בכל אלה השנים לא ספר בהם הכתוב רק וילקט יוסף את כל הכסף וגו', ואחרי שתם הכסף ספר שבאו אל יוסף, והיה זה בשנה הששית, ונתן להם במקניהם לחם, רק נהלם בו שיאכלו לפי חיותם ולא לשבעה, ותתם השנה ההיא אשר נדר להם לנהלם בלחם בכל מקניהם, והיא השנה הששית, ויבאו אליו בשנה השנית לה ואמרו לו שיקנה אותם ואת אדמתם בלחם שיאכילם בשנה הזאת השביעית, ואחר שתהיה הארץ לפרעה יתן להם זרע שלא תשם האדמה, כי ידעו כי כלו שבע שני הרעב ויהיה להם זרע וקציר. וזה טעם ויכלכל יוסף לחם לפי הטרף, שנתן להם בשנות הרעב כדי צרכם לחם, כי לפי הטרף ירמוזו כן:

רבנו בחי'

(יד) וילקט יוסף את כל הכסף הנמצא וגו'. ויבא יוסף את הכסף. הנזכר, שהזכיר בו „את כל הכסף“. והכתוב [30] מפרסם בכאן מעלת יוסף ונאמנותו הגדולה, כי הביא הכל אל גנזי המלך * וקנה לו המקנה גם האדמה גם הגופות, ועם כל זה מצא חן בעיני העם, כי מאת ה' היתה זאת [30]. ועל דרך פשט הכתובים: [31] הכסף הזה לקט אותו בחמש שנים והביא אותו אל פרעה, כי איך יתכן שיתום הכסף והמקנה בשנה אחת, אבל הספיק להם הכסף כל חמש שנים, כי כן דרך הארצות בזמן הרעב שהן דוחקים ומצמצמין את עצמם, וכספם וזהבם אתם יספיק אותם זמן ארוך, ויזכיר הכתוב כי אחרי שתם הכסף לסוף חמש שנים באו אל יוסף, והיה זה בשנה הששית ונתן להם במקניהם לחם, והוצרך לנהל אותם בו שיאכלו בצמצום ולא בהעדפה. ותתם השנה ההיא [32], אשר נהלם בלחם בכל מקניהם והיא השנה הששית. ויבואו אליו בשנה השנית. זו היא השנה השביעית שהיא שניה לששית * ואמרו לו שיקנה אותם ואדמתם בלחם שיאכילם בשנה הזאת השביעית, ואחר שתהיה הארץ לפרעה יתן להם זרע שלא תשם הארץ, כי הם יודעים כי כלו שבע שני רעב ויהיה לה זרע וקציר, וזהו שאמר: למה נמות לעיניך וגו' קנה אותנו ואת אדמתנו בלחם ונהיה אנחנו ואדמתנו עבדים לפרעה [33]. שיקנה האדמה והגופות [31], כן [34] יתפרש ענין הפרשה הזאת לפי הפשט. ועל דרך מדרש רז"ל [35] שלא היו אלא שתי שנים רעב, נצטרך לפרש: ויבאו אל יוסף בשנה השנית [32], לשני הרעב, כי כשירד יעקב למצרים מיד כלה הרעב בזכותו. ואם תאמר אם כן יחשדו אנשי הארץ ליוסף בחכמתו בפתרון החלום שאמר „שבע שני רעב“ ולא היו רק שתי שנים. והתשובה בזה כי אחרי מות אביו חזר הרעב ליושבו, ועם זה יתקיים הכל ויבואו על נכון. יתקיים [36] מדרש רז"ל שלא היו כי אם שתי שנים, ויתאמת פתרון של יוסף שאמר: יהיו שבע שני רעב [37], כאשר נשלמו אחר כך, כי לא אמר: יהיו שבע שני רעב רצופים. וזהו שדרז"ל [38]: א"ר יוסי כיון שמת יעקב אבינו חזר הרעב ליושבו, וזהו שכתוב: ויברך יעקב את פרעה [39], במה ברכו, שנמנעו שני רעב, אע"פ כן שלמו אחר מיתתו, שנאמר: וכלכלתי אותך שם [40], וכתוב אחר מיתת יעקב: אנכי אכלכל אתכם [41], מה כלכול האמור כאן בשני רעבון הכתוב מדבר, אף כלכול האמור כאן בשני רעבון הכתוב מדבר [42]. רבי שמעון אומר אין זה קדוש השם שדברי צדיקים קיימים בחייהם ובטלים לאחר מיתתן. אמר רבי אלעזר ברבי שמעון רואה אני את דברי רבי יוסי מדברי אבא, שזה קדוש השם, שכל זמן שהצדיקים בעולם ברכה בעולם, נסתלקו מן העולם נסתלקה ברכה מן העולם.